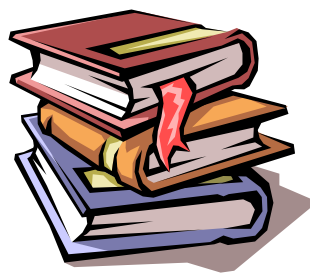

СУМСЬКА ОБЛАСНА РАДА
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
СУМСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
СУМСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ
ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

**АНОТОВАНИЙ КАТАЛОГ
матеріалів кабінету передового
педагогічного досвіду
Сумської області**

2015 - 2016 навчальний рік

Суми – 2016

**СУМСЬКА ОБЛАСНА РАДА
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
СУМСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
СУМСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ
ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ**

**АНОТОВАНИЙ КАТАЛОГ
матеріалів кабінету передового
педагогічного досвіду
Сумської області**

2015 - 2016 навчальний рік

Суми – 2016

Рекомендовано до друку рішенням вченої ради КЗ Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти від 26.10.2016 р.,
протокол № 10

Рецензенти:

Захарова І.О., кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету підвищення кваліфікації та перепідготовки КЗ СОІППО;
Заярна В.С., методист Сумського обласного центру позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю.

Укладачі:

Удовиченко І.В., кандидат педагогічних наук, доцент, проректор з науково-педагогічної та методичної роботи КЗ СОІППО;
Марченко А.С., методист з експериментально-дослідної діяльності та передового педагогічного досвіду КЗ СОІППО.

Анотований каталог матеріалів кабінету передового педагогічного досвіду Сумської області (2015 – 2016 н.р.) / Укладачі : І. В. Удовиченко, А. С. Марченко // За ред. І. В. Удовиченко. – Суми : РВВ ОІППО, 2016. – 23 с.

У каталозі подано анотації на матеріали, що поповнили кабінет передового педагогічного досвіду Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти у 2015-2016 навчальному році: конкурсні матеріали переможців II (обласного) туру Всеукраїнського конкурсу «Учитель року – 2016» і матеріали з досвіду роботи педагогів міст (районів), вивченого на районному (міському) рівні та схваленого радами методичних кабінетів відділів (управлінь) освіти райдержадміністрацій, міськвиконкомів (міських рад) та матеріали, які вивчено, узагальнено на обласному рівні та схвалено вченою радою Комунального закладу Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти.

Матеріали, які розміщені в анотованому каталозі, стануть у нагоді методистам, керівникам та вчителям загальноосвітніх навчальних закладів, вихователям дошкільних навчальних закладів.

ЗМІСТ

I. Матеріали переможців II (обласного) туру Всеукраїнського конкурсу «Учитель року – 2016»

Номінація «Англійська мова».....	4
Номінація «Історія».....	5
Номінація «Захист Вітчизни».....	6
Номінація «Математика».....	8

II. Матеріали передового педагогічного досвіду, які вивчено, узагальнено на районному (міському) рівні та схвалено радами методичних кабінетів

Дошкільне виховання.....	11
Виховна робота.....	12
Інформатика.....	14
Математика.....	15
Географія.....	17
Гурткова робота.....	19

III. Матеріали передового педагогічного досвіду, які вивчено, узагальнено на обласному рівні та схвалено вченою радою Комунального закладу Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

Дошкільне виховання.....	21

I. МАТЕРІАЛИ ПЕРЕМОЖЦІВ II (ОБЛАСНОГО) ТУРУ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО КОНКУРСУ «УЧИТЕЛЬ РОКУ – 2016»

НОМІНАЦІЯ «АНГЛІЙСЬКА МОВА»

Грищук Л.М., Охтирська гімназія Охтирської міської ради
***Мнемотехніка як ефективний засіб засвоєння інформації на
уроках англійської мови (Протокол вченої ради Сумського ОІППО № 9 від
25.02.2016 року)***

Знання англійської мови – важлива конкурентна перевага, і не лише для окремо взятої людини, але і для країни в цілому. Англійська – ключова мова сучасного інформаційного простору.

Учитель вважає, що знань граматики та лексики часто буває недостатньо: потрібно вміти вільно, невимушено, сміливо спілкуватись. Тому основна мета навчання англійської мови полягає у формуванні комунікативної компетентної здатності школярів до готовності здійснювати іншомовне міжособистісне спілкування з носіями мови та вихід на діалог культур через посилення культурознавчого аспекту в змісті навчання мови, залучення учнів до культури країни, мову якої вони вивчають.

Уроки англійської мови педагог будує на основі особистісно зорієнтованого підходу до навчання учнів, використовує мнемотехніку як допоміжний, проте ефективний засіб засвоєння потрібної інформації. Завдання цього засобу – створення образів та асоціацій, використання методів (прийомів), форм навчання, найпоширенішим з яких є використання карток (ілюстрацій) із відповідним підписом. Грищук Л.М. використовує і ряд інших методів, що полегшують запам'ятовування. Серед них: перетворення, з'ясування, порядкова система, підсилення, збереження та інші.

Ефективним є застосування мнемотехніки у позакласній діяльності: технологія сприяє розвитку і вдосконаленню мовної та мовленнєвої компетенцій, ознайомленню учнів із традиціями англійських країн, вихованню ціннісного ставлення до їхньої культури.

Педагог застосовує в навчанні теорію асоціативності, що є передумовою накопичення в учнів знань і досвіду, сприяє систематизації набутих навичок і вмінь, передбачає розвиток творчих можливостей учнів. Вони реалізуються на основі диференціації та індивідуалізації навчання, використання інформаційних технологій; дотримання принципів продуктивності навчання; наступності; орієнтації на мовленнєвий розвиток навчання школярів. Її урокам притаманні доцільність добору матеріалів та його нормування, динамічність, емоційність.

Під час навчального процесу учні аналізують, порівнюють, роблять

висновки, відстоюють власну думку, установлюють логічні зв'язки. Тобто, відбувається діалог учителя й учня засобами образного мислення, створюється широкий простір для самостійного сприйняття та осмислення явищ, подій.

Отже, використання мнемотехніки на уроках англійської мови дозволяють повною мірою розкрити природні здібності дитини, сприяють розвитку комунікативної компетентності особистості.

НОМІНАЦІЯ «ІСТОРІЯ»

Василенко В.М., Шосткинський навчально-виховний комплекс: спеціалізована школа І-ІІ ступенів – ліцей Шосткинської міської ради
Інтерактивні методи навчання як засіб розвитку та самореалізації особистості (Протокол вченої ради Сумського ОІППО № 9 від 25.02.2016 року)

За умов змін і перетворень у суспільстві і навчально-виховному процесі зокрема, особливого значення набуває виховання свідомого громадянина – людину сучасну, перспективну, яка б уміла поєднати багатий духовний світ, знання, практику та ініціативу.

У Державному стандарті базової та повної загальної освіти зазначено, що метою освітньої галузі «Суспільствознавство», що складається з історичного та суспільствознавчого компонентів, є забезпечення розвитку учня як особистості, що керується гуманістичними нормами і цінностями, усвідомлює себе громадянином України та успішно самореалізується в сучасному українському суспільстві.

Щоб виховати таку особистість, під час навчання мають бути створені певні умови для позитивного розвитку. Проте зміст і організація національної освіти недостатньо переорієнтовані на особистість дитини, формування у дітей і молоді життєво важливих компетентностей, активної їх соціалізації (Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки). Педагог на уроках розвиває у своїх учнів:

- інтелектуальну допитливість – здатність до оригінальності та інновацій;
- критичне та системне мислення – формулювання вірогідних суджень для окреслення, аналізу та розв'язання проблем;
- комунікативні навички – використання різних видів спілкування;
- навички особистісної та групової взаємодії – здатність співпрацювати з іншими;
- здатність до самоосвіти та здатність адаптуватися до умов навчання в інших культурах, суспільствах.

Учитель ефективно використовує на уроках інтерактивні методи

навчання: «Карусель», «Коло ідей», «Шкала думок», «Два-чотири – усі разом», «Робота у групах», «Робота у парах», «Ажурна пилка», «Займи позицію. Зміни позицію» та інші. Належну увагу приділяє питанням повної реалізації виховних можливостей кожного уроку вітчизняної та всесвітньої історії.

На досягнення саме цієї мети та розв'язання існуючих проблем спрямоване інтерактивне навчання, яке ґрунтується на інтерактивній взаємодії, виключає домінування одного учасника над іншим, тому є достатньо ефективним. При застосуванні інтерактивних методів скорочується або і зовсім зникає та відстань, яка завжди була між учителем та учнем, а сам навчальний процес спрямовано на розвиток і самореалізацію особистості..

Основна ідея інтерактивного навчання полягає у тому, що навчальний процес відбувається шляхом постійної, активної взаємодії всіх учнів. Це – співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання у співпраці), де й учень, і вчитель рівноправні, рівнозначні суб'єкти навчання, розуміють, що вони роблять, рефлексують з приводу того, що вони знають, уміють і здійснюють. Учитель в інтерактивному навчанні виступає як організатор процесу навчання, консультант, фасилітатор, який ніколи не «замикає» навчальний процес на собі. Головним у процесі навчання є зв'язки між учнями, їх взаємодія й співпраця. Результати навчання досягаються взаємними зусиллями учасників процесу навчання, учні також беруть на себе взаємну відповідальність за результати навчання.

Організація такого навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне вирішення проблем на основі аналізу обставин та відповідної ситуації тощо.

Особливістю інтерактивного навчання у системі роботи вчителя є підготовка молодого людини до життя і громадської активності в суспільстві.

НОМІНАЦІЯ «ЗАХИСТ ВІТЧИЗНИ»

Шоптенко С.М., Комунальна установа Сумська спеціалізована школа І-ІІІ ступенів № 10 ім. Героя Радянського Союзу О.Бутка м. Суми
Формування ключових компетентностей в учнів на уроках предмета «Захист Вітчизни» засобами інтерактивного навчання (Протокол вченої ради Сумського ОШПО № 9 від 25.02.2016 року)

Утвердження України як незалежної держави вимагає суттєвої зміни підходів до формування молодого покоління. Розвиток особистості учнів, формування вмій та навичок діяти в надзвичайних ситуаціях, бути готовими до захисту держави – головна мета навчання предмета «Захист Вітчизни». Без належного рівня знань і навичок неможливе усвідомлення себе як

громадянина, патріота незалежної держави. Виховання у молодого покоління почуття патріотизму, відданості справі зміцнення державності, активної громадянської позиції нині визнані проблемами загальнодержавного масштабу. Оскільки патріотизм набуває нині особливого значення, виникає гостра потреба у розробці підходів щодо ефективної організації навчально-пізнавального процесу, формування в учнів рис громадянина-патріота, захисника Вітчизни.

У сучасній психолого-педагогічній літературі компетентність визначають як загальну здатність особистості до якої-небудь діяльності, що ґрунтується на знаннях, уміннях та навичках, набутих у процесі навчання. Поняття компетентності не зводиться тільки до знань і навичок, а належить до сфери складних умінь і якостей особистості. Загалом компетентність – це знання, обізнаність, авторитетність у якій-небудь галузі, а компетенція – коло питань, в яких дана особа виявляє свою компетентність. Компетенція має породжувати дію.

Компетентісна складова навчання предмету «Захист Вітчизни», сублімована у вигляді знань, умінь та навичок, повинна сприяти оздоровленню народу, формуванню в Україні громадянського суспільства, суспільства, яке є єдиним дієвим механізмом розбудови не олігархічної, а народної демократії, правової держави.

До основних груп компетентностей, на які педагог орієнтується у своїй роботі, належать:

- соціальні (характеризують вміння людини повноцінно жити в суспільстві) – брати на себе відповідальність, приймати рішення, робити вибір, безконфліктно виходити з життєвих ситуацій;
- полікультурні – не тільки оволодіння досягненнями культури, але й розуміння та повага до людей інших національностей, релігій, культур, мов, рас, політичних уподобань та соціального становища;
- інформаційні – уміння добувати, осмислювати, опрацьовувати та використовувати інформацію з різних джерел;
- навчально-пізнавальні – індивідуальний досвід участі школярів у навчальному процесі;
- здоров'язберігаючі – уміння дотримуватись принципів здорового способу життя.

Компетентісний підхід педагог у своїй роботі пов'язує із такими підходами до навчання, як:

- особистісно зорієнтований (оскільки потребує трансформації змісту освіти, перетворення його з моделі для «всіх» на суб'єктивні надбання одного учня, що їх можна виміряти);
- діяльнісний (процес навчання реалізується лише в діяльності, тобто у процесі виконання конкретним учнем певного комплексу дій).

В умовах упровадження компетентісного підходу вчитель використовує такі методи та прийоми: «Мікрофон», «Незакінчене речення», «Мозковий штурм», «Займи позицію», «Навчаючи-вчусь», «Броунівський рух», «Комунікативна атака», «Вилучи зайве», «Метод проектів», «Відтягнута загадка», «Ефектна цитата», «Пазли», «Загублена ланка», «Ключове слово».

Використання в різних видах навчальної діяльності нестандартних, оригінальних прийомів активізують усіх учнів, підвищують інтерес до занять і разом із тим забезпечують швидкість запам'ятовування, розуміння й засвоєння навчального матеріалу, а також сприяють підвищенню загальної обізнаності та освіченості учнів, виховують у них необхідні риси сучасного громадянина-патріота.

Для посилення мотивації учнів до навчання педагогом використовуються прийоми: «Влучна цитата», «Прогнозована відповідь», «Відкладена загадка», «Навчаючи – учусь». З метою актуалізації опорних знань учнів, повторення пройденого раніше навчального матеріалу, обміну думками, опрацювання загальної позиції та формування мотивації навчально-пізнавальної діяльності, застосовується інтелектуальна розминка, яка може проводитися за допомогою прийомів «Мікрофон», «Хвилинка», діагностичних тестів «ключовий момент».

На уроках предмета «Захист Вітчизни» значна увага приділяється застосуванню метода «Мозковий штурм», що допомагає у груповому формуванні ідей, інколи абсолютно несподіваних, сприяє створенню атмосфери невимушеності та співробітництва.

Отже, упровадження в навчально-виховний процес інтерактивних технологій дозволяє вирішити основне завдання сучасної освіти – формувати в учнів основні ключові компетентності на уроках предмета «Захист Вітчизни».

НОМІНАЦІЯ «МАТЕМАТИКА»

Чередниченко В.М., Пологівський навчально-виховний комплекс: загальноосвітня школа І-ІІ ступенів – дошкільний навчальний заклад Охтирської районної ради

Індивідуальний підхід у вивченні математики як одна з умов формування компетентностей школяра (Протокол вченої ради Сумського ОІППО № 9 від 25.02.2016 року)

Відповідно до нового Державного стандарту та навчальної програми з математики, в основу побудови змісту й організації процесу навчання математики покладено компетентнісний підхід, відповідно до якого кінцевим

результатом навчання предмета є сформовані компетентності, що зумовлює необхідність використання індивідуального підходу у навчанні.

Математичні моделі, методи, ідеї є провідними майже в усіх галузях людської діяльності. Тому перед учителем математики стоїть важливе завдання – не лише озброїти кожного учня сумою знань, а й зробити певний внесок у формування ключових компетентностей, зокрема, загальнонавчальної (уміння вчитися), комунікативної (здатності грамотно формулювати висловлювати судження), загальнокультурної, інформаційної (уміння відбирати, аналізувати, оцінювати інформацію).

Зусилля педагога спрямовані на розвиток інтелектуального потенціалу кожного школяра, що потребує індивідуального підходу до вивчення предмета. Вибір учнями рівня засвоєння є індивідуальною справою кожного з них без будь-якого примусу з боку вчителя. Він залежить від можливостей школярів, їх нахилів і здібностей. Цьому має сприяти реалізація принципів рівневої диференціації та особистісно-зорієнтованого підходу до навчання на уроках математики.

Використані вчителем принципи індивідуального й диференційованого підходу у навчанні спрямовані на пошук можливостей гармонійного поєднання індивідуальних і колективних форм навчання.

За умови диференціації, індивідуалізація навчання набуває реального змісту як для учнів, так і для вчителя.

Відповідно до рівня навчальних досягнень учнів, педагог створює три, інколи дві динамічні групи. Склад цих груп змінюється в залежності від складності теми, яка вивчається, та індивідуального досвіду учнів зі сприйняття цієї теми.

Ураховуючи рівень пізнавальних можливостей дітей, застосовує різні прийоми організації навчальної діяльності: за ступенем складності, ступенем самостійності, обсягом, що забезпечує формування ключових компетентностей: загальнонавчальної, комунікативної, загальнокультурної, інформаційної.

У процесі роботи вчитель ставить перед собою мету привчити учнів працювати самостійно в міру їх здібностей. Велику увагу приділяє розвитку уяви, логічного й креативного мислення. Використовує на уроках інтерактивні технології, методи, прийоми навчання, а саме: робота в парах, «Мозковий штурм», робота у групах (рівноносильні і нерівноносильні), «Математичний футбол», «Мікрофон» та інші. Саме інтерактивне навчання дає можливість залучити до навчального процесу всіх учнів.

Тим учням, які мають здібності та виявляють інтерес до математики, окрім домашнього завдання, що є обов'язковим для всіх, пропонує ще й індивідуальні завдання. Такі учні складають задачі прикладного характеру, створюють презентації, готують повідомлення про історичні факти, виготовляють наочні посібники.

Зі здібними учнями систематично працює індивідуально, як у

позаурочний час, так і на уроках.

Важливу роль у розвитку індивідуальних творчих здібностей учнів відіграють задачі підвищеної складності, нестандартні задачі. Ці задачі вчитель розподіляє на весь навчальний рік по всіх темах, які вивчаються, та пропонує здібним учням для самостійної роботи на уроці і вдома.

Такий підхід сприяє підготовці дітей до участі в олімпіадах та конкурсах.

Використовує комп'ютер на різних етапах уроку. Використання ІКТ у навчанні сприяє розвитку інтелектуальних навичок і вмінь, формуванню в учнів пізнавального інтересу до предмета, викликає у дітей інтерес до навчання взагалі. Комп'ютер допомагає ефективно організувати диференціацію як за ступенем самостійності, так і диференціацію за обсягом.

Таким чином, використання інтерактивних технологій у поєднанні з ІКТ належним чином сприяє індивідуалізації навчання, формуванню ключових компетентностей.

II. МАТЕРІАЛИ ПЕРЕДОВОГО ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСВІДУ, ЯКІ ВИВЧЕНО, УЗАГАЛЬНЕНО НА РАЙОННОМУ (МІСЬКОМУ) РІВНІ ТА СХВАЛЕНО РАДАМИ

ДОШКІЛЬНЕ ВИХОВАННЯ

Балаклейська В.М. Районний методичний кабінет Лебединської районної державної адміністрації

Виховання любові до рідного краю, народу, мови засобами народної педагогіки (з досвіду роботи) / Узагальнено О.М. Васильченко (Протокол науково-методичної ради методичного комітету відділу освіти Лебединської районної державної адміністрації № 1 від 26.01.2016 року)

Процес виховання повинен завжди йти в ногу з життям, змінюватись у відповідності з ним, використовувати форми й методи найбільш придатні з точки зору сьогодення.

Значні зміни в житті народу зумовлюють і зміни у виховній системі. Розбудова незалежної держави України потребує формування у підростаючого покоління національної свідомості, любові до своєї Вітчизни, рідної мови, свого народу, його традицій, історії та культури.

Важливим елементом здійснення концепції національного-патріотичного виховання молоді є виховання підростаючого покоління на традиціях рідного народу. Ці традиції повинні закладатись у свідомість дітей з самого раннього віку.

У своїй роботі Балаклейська В.М. використовує такі засоби народної педагогіки: рідна мова; усна народна творчість; писемне та хореографічне мистецтво; народна гра та іграшка; календарно-обрядові свята; народне декоративно-вжиткове мистецтво; звичаї; традиції; символи; родинно-побутова культура.

Виховуючи дітей на традиціях народу, вихователь вирішує відразу кілька виховних проблем:

- виховання патріотизму, любові до рідного краю;
- естетичне та моральне виховання дітей;
- підготовка до самостійного життєвого вибору, творення й самотворення особистості;
- формування громадянської свідомості.

Розпочинати цілеспрямоване виховання на народних традиціях необхідно починаючи з дитячого садка. Саме дитячий дошкільний заклад повинен стати важливим етапом формування справжнього, національно-свідомого українця.

Під час своєї роботи вихователь використовує основні принципи українознавчої роботи: народність; природовідповідність; наочність; активність; систематичність; послідовність; урахування вікових

особливостей та індивідуальних можливостей; краєзнавство.

Шляхом використання засобів народної педагогіки реалізовує такі завдання:

- дає знання дітям про нашу неньку - Україну та її символіку;
- привчає поважати трудові традиції народу (вирощування хліба, виготовлення національного одягу, посуду, іграшок, предметів побуту);
- націлює зберігати і цінувати сімейні реліквії;
- виховує любов і повагу до батьків та родини;
- розвиває, підтримує інтерес до народних звичаїв (календарно-обрядові свята);
- збагачує поетичність мови дітей зразками усної народної творчості (пісні, вірші, щедрівки, колядки, заклички, забавлянки, колискові, приказки, прикмети, мирилки, тощо);
- виховує любов до рідного краю, народу, мови.

Саме з раннього дитинства, з перших років життя дитини має починатись плекання національної свідомості. Вихователь використовує методи особистісно-орієнтованого підходу до організації освітнього процесу, інноваційні форми роботи з дітьми (казкова фізкультура за методикою М.М. Єфименко, мнемотехніка Г.Чепурного та інші).

Використовуючи засоби народної педагогіки під час навчально-виховного процесу, вихователь поліпшує культуру українського народного виховання, формує у дітей патріотичні почуття, гуманістичну мораль, естетичну культуру, у тісній взаємодії родинного та суспільного виховання забезпечує єдність поколінь.

ВИХОВНА РОБОТА

**Ноженко Л.Г. Сумська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 18
м. Суми**

Превентивне виховання школярів – один із пріоритетних напрямів діяльності навчального закладу в умовах полікультурного середовища (з досвіду роботи) / Узагальнено Кругляк Н.І. (Протокол науково-методичної ради центру управління освіти і науки Сумської міської ради № 3 від 20.05.2016 року)

Проблема превентивності завжди була й залишається пріоритетною в системі психолого-педагогічних, медичних, соціологічних досліджень у різних країнах світу. В Україні вона набула особливої гостроти, оскільки молодь формується у складних умовах економічних і політичних суперечностей, неурівноваженості соціальних процесів, криміногенності суспільства.

Превентивне виховання – комплексний цілеспрямований вплив на

особистість у процесі її активної динамічної взаємодії із соціальними інституціями, спрямований на фізичний, психічний, духовний, соціальний розвиток, вироблення імунітету до негативних впливів соціального оточення, профілактику й корекцію асоціальних проявів у поведінці.

Ноженко Л.Г., розділяючи погляди науковців, підтримуючи думку про те, що превентивне виховання є основною зброєю становлення особистості та найважливішим фактором виховної та корекційно-реабілітаційної роботи зі школярами, розробила й запровадила власну систему превентивного виховання школярів. Нею була створена ініціативна група педагогів, яка ознайомила з досвідом колег з різних регіонів України, опрацювала наукову й методичну літературу, вивчила запити батьків, учителів, провела анкетування з даної проблеми, визначивши мету превентивного виховання в навчальному закладі:

- формування позитивних якостей особистості, правової свідомості, уявлень, переконань, що склались у суспільстві, почуттів, та регламентують поведінку;
- підвищення правової культури всіх учасників навчально-виховного процесу;
- формування навичок здорового способу життя;
- надання комплексної психолого-педагогічної допомоги неповнолітнім;
- забезпечення адекватної соціальної реабілітації неповнолітніх, які вчинили протиправні дії.

Превентивне виховання здійснюється за принципами: комплексність, системність, науковість, інтегрованість, наступність, конкретність, демократизм, мобільність, законність.

Педагогічна превенція в навчальному закладі ґрунтується на комплексному підході до попередження негативних проявів у молодіжному середовищі, складовими якого є :

- просвітницька робота зі школярами;
- виховний потенціал навчальних предметів;
- виховна робота з батьками;
- підвищення рівня знань педагогів з превентивного виховання;
- контроль за результативністю та ефективністю роботи.

Превентивне виховання в умовах полікультурного середовища є складовою виховної діяльності зі школярами й має на меті набуття молодим поколінням кращих зразків соціального досвіду, досягнення високої культури здоров'я, усвідомлення та прийняття різноманітних культур, готовність жити в різноетнічному багатонаціональному суспільстві.

ІНФОРМАТИКА

Бондар Г.М. Шосткинський навчально-виховний комплекс: Шосткинська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 9 – дошкільний навчальний заклад Шосткинської міської ради Сумської області

Упровадження хмарних технологій та засобів комунікації в управлінні виховною системою навчально-виховного комплексу (з досвіду роботи) / Узагальнено Ходьковою Л.І. (Протокол науково-методичної ради методичного кабінету управління освіти Шосткинської міської ради № 3/2 від 14.04.2016 року)

Сьогодні перед керівником навчального закладу поставлені завдання забезпечення вільного й відкритого доступу до освіти з урахуванням інтересів, здібностей та особистих потреб; формування інформаційно-комунікаційних компетентностей типу SaaS (програмне забезпечення як сервіс); якісної зміни контролю над діяльністю учасників навчально-виховного процесу; створення умови для формування в учнів та педагогічних працівників стійких навичок самоосвітньої діяльності, використовуючи технології типа PaaS (платформа як сервіс); формування навичок самостійної, дослідно-пошукової діяльності, підвищення мотивації; забезпечення гнучкості управління навчальним та виховними процесами; інтенсивного залучення батьків до навчально-виховного процесу.

Заступник директора з навчально-виховної роботи Бондар Г.М., використовуючи хмарні сервіси та засоби комунікації, змінює концептуальні підходи до управлінської системи, виховного процесу. Досвід роботи дозволяє створити єдиний інформаційний простір навчального закладу і надати можливість доступу до нього всім учасникам навчально-виховного процесу.

Новизна, провідна педагогічна ідея досвіду полягає в ефективності використання потенціалу хмарних сервісів Google, технологій Web 2.0 та засобів комунікації для оновлення й дієвості виховної системи навчально-виховного комплексу. Завданням є визначення чинників, що роблять доцільним застосування хмарних сервісів Google, технологій Web 2.0 та засобів комунікації в управлінні виховним процесом.

Використовуючи засоби комунікації (сайт, Blogger, відеохостинг YouTube, соціальна мережа) технології Веб 2.0, Бондар Г.М. змінила егоцентризм в управлінському та виховному просторах на соціалізацію. Створені віртуальні спільноти учнів, батьків, учителів, які об'єднані за різних обставин, причин та умов, діють спільно, оперуючи спільними інструментами, або працюючи на одній платформі, розв'язуючи разом одне завдання. За таких умов, учасник спільноти зберігає власну індивідуальність, його внесок є авторизованим і фіксованим. У навчально-виховному комплексі у виховній системі використовують інформаційний простір

Інтернету замість друкованих матеріалів, віртуальний простір – замість класної кімнати, самоосвіту – замість виховних інструкцій, неформальне спілкування – замість класичних виховних годин, відповідаючи реаліям сучасного виховання. При використанні технологій у закладі докорінно змінилася роль заступника директора, педагога-організатора, класного керівника, вихователя, учителя, зазнала руйнації ієрархічна модель безальтернативності формального виховання. Контроль розглядається як послуга. Побудовано нову систему взаємозв'язків між учасниками виховного процесу на різних рівнях його існування, в основу якої покладено пріоритетність горизонтальних (неієрархічних) зв'язків для реалізації виховних потреб, що створює умови для розвитку суцільного інформаційного виховного середовища.

Перебудовуючи систему управління виховним простором до впровадження хмарних технологій та засобів комунікації в навчально-виховний процес, було розроблено модель, яка складається з п'яти складників: цільового, теоретико-методологічного, змістового, навчально-технологічного та результативного; було змінено концепцію планування й проведення засідань учнівського самоврядування, у рамках яких, використовуючи технічні засоби, Wi-fi створюються сумісні проекти, опитувальники, презентації з використанням сервісів Google. Упроваджені нею різні Вікі сервіси: Wikiwall, wordle-облака, Pikasa, дозволили змінити парадигму просвітницької діяльності, підходи до проведення тематичних тижнів: «Безпека руху», «Правової освіти», «Безпеки життєдіяльності» тощо. З використанням сервісу Blogger ведеться блог учнівського самоврядування та сторінка в соціальній мережі Контакт. Учні висловлюють свої думки, сперечаються, планують наступну діяльність.

Хмарні технології та засоби комунікації розширили можливості виховного середовища, оновили й осучаснили виховну систему: створено, функціонує та розвивається єдиний інформаційний простір навчально-виховного комплексу; зросла ІК-компетентність педагогічних працівників, учнів, батьків; інтенсифіковано аналітично-коригуючу діяльність, пріоритетні відносини співробітництва та співтворчості; модернізовано форми, методи виховання.

МАТЕМАТИКА

Пивоварова В.А. Шалигинська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів Глухівської районної ради

Проектна діяльність як основа розвитку творчих здібностей учнів (з досвіду роботи) / Узагальнено Ричкою С.П. (Протокол ради методичного кабінету відділу освіти Глухівської районної державної

адміністрації № 1 від 24.03.2016 року)

Школа XXI століття зумовлює необхідність докорінного переосмислення освітньої парадигми, актуалізації змісту, технологій становлення особистості учня як суб'єкта і проектувальника життя, створення проектно-життєвого простору, спрямованого на розвиток і саморозвиток компетентної, конкурентноспроможної особистості, яка вміє творчо розв'язувати проблеми, прагне на краще змінити своє життя й життя своєї країни. І саме метод проектів стає одним із пріоритетних засобів вирішення проблеми створення школи мислення замість школи навчання.

Метод проектів завжди орієнтований на самостійну діяльність учнів – індивідуальну, парну, групову, яка виконується протягом певного відрізка часу. Цей метод органічно поєднується з груповим підходом до навчання.

У ході роботи над методичною проблемою учителем виділено основні вимоги до використання методу проектів:

1. Наявність значущої в дослідницькому, творчому плані проблеми, яка вимагає інтегрованого знання, дослідницького пошуку для її розв'язання.

2. Практична, теоретична, пізнавальна значущість передбачуваних результатів.

3. Самостійна (індивідуальна, парна, групова) діяльність учнів.

4. Визначення кінцевих цілей спільних або індивідуальних проектів.

5. Визначення базових знань з різних областей, необхідних для роботи над проектом.

6. Структурування змістової частини проекту (з указанням поетапних результатів).

7. Використання дослідницьких методів: визначення проблеми, задач дослідження, які впливають із проблем висунення гіпотези їх розв'язання, обговорення методів дослідження, оформлення кінцевих результатів, аналіз отриманих даних, підведення підсумків, корегування, висновки (використання в ході спільного дослідження методу «мозкової атаки», «круглого стола», статистичних методів, творчих звітів, перегляду презентацій, ін.).

8. Результатом виконаних проектів повинні бути: відеофільм, презентація, альбом, бортжурнал «подорожей», комп'ютерна газета, альманах, Web–сторінка, ін.

Використання методу проектів визначальним чином впливає на формування життєвої компетентності учнів, знань, умінь та навичок, що підтверджується наступними результатами:

- знання набувають системного характеру;
- формується гнучкість і високий рівень узагальнення, що сприяє інтегративному використанню знань, набуттю вмінь перенесення методів однієї науки в іншу, що лежить в основі творчої діяльності людини;
- зростає рівень потреби в досягненнях;

- зростає комунікативна та організаторська спрямованість;
- розвивається особиста активність, пізнавальна та інтелектуальна ініціатива.

Метод проектів дозволяє учням учитися на власному досвіді та інших у конкретних справах, приносить задоволення учням, тому що вони бачать продукт власної праці.

Досвід роботи Пивоварової В.А. з застосування методу проектів у навчальному процесі та позакласній роботі показує, що учні можуть виступати активними учасниками процесу створення проекту, виробляти свій власний погляд на інформацію, визначати мету й задачі, шукати шляхи їх вирішення.

ГЕОГРАФІЯ

Богачова І.В., Сумська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 20 м. Суми

Розвиток мовленнєвої діяльності учнів у процесі застосування таксономії освітніх цілей Б. Блума на уроках географії (з досвіду роботи) / Узагальнено Голобородько Н.В. (Протокол науково-методичної ради Інформаційно-методичного центру управління освіти і науки Сумської міської ради № 3 від 20.05.2016 року)

Прискорення суспільних змін у країні, пов'язаних з низкою реформ у політичному й економічному житті, вимагає інноваційних підходів до системи національної освіти, яка з раннього дитинства готуватиме людину до адекватного сприйняття мінливого світу та до повноцінного життя в ньому. Перспективною стає організація такого педагогічного процесу, який створить умови для розвитку мисленневих здібностей учнів, уміння абстрагувати, ставити цікаві запитання та знаходити відповіді на них, робити висновки, вимагаючи від учителя творчих підходів до організації навчально-виховного процесу.

Упровадження таксономії Б. Блума дозволяє конкретизувати навчальні цілі уроку, які на пряму залежать від ієрархії мисленневих процесів; створити ефективну систему оцінювання навчальних досягнень учнів; розвивати пізнавальні здібності, навички об'єктивного самооцінювання. Диференціація дидактичних вправ, запитань відповідно до когнітивних рівнів пізнання зумовлює реалізацію особистісно-зорієнтованих підходів, сприяє формуванню компетентної особистості. Застосування таких завдань дозволяє учням здобути певні освітні результати: уміння висловлювати власну думку усно чи письмово, формувати особисту точку зору на підставі різноманітних ідей та уявлень, працювати в різних галузях

знань з інформаційним потоком, розвивати комунікативні та загальнонавчальні компетенції.

Таксономія Блума – це класифікація шести різних рівнів мислення (когнітивних рівнів): знання, розуміння, застосування, аналіз, синтез, оцінка. Зазначена класифікація мисленнєвої поведінки учнів являє собою готову структуру та список дієслів, що полегшує розуміння результатів навчання. Результати навчання розглядаються як рівень навченості в категоріях «знання», «розуміння», «застосування», «аналіз», «синтез» та «оцінка».

Щоб подати навчальні цілі через елементи «знання», «розуміння», «застосування», «аналіз», «синтез», «оцінка», необхідно здійснити глибокий науково-методичний аналіз змісту навчального матеріалу, його структури, послідовності вивчення та співвіднести кожен елемент змісту з елементами засвоєння.

Кожному когнітивному рівню, визначеному в таксономії Б. Блума, присвоєно свій колір, який відображено як в схематичному «дереві пізнання», так і в «матриці досягнень».

- «Знання» – блакитний;
- «Розуміння» – зелений;
- «Застосування» – салатковий;
- «Аналіз» – жовтий;
- «Синтез» – помаранчевий;
- «Оцінка» – червоний.

Підбір кольорів символічно повторює процес від зрошення дерева водою (блакитний – рівень «знання») до досягання плодів (червоний – рівень «оцінка»).

Головними прийомами, за допомогою яких учитель розвиває мисленнєву діяльність учнів на уроках географії, є використання проблемних ситуацій, евристичної бесіди, вправ «Холодно – жарко», «Знайди помилку», «Вірю – не вірю». Завдання для цих вправ мають певний когнітивний рівень. Наприклад вправа «Вірю – не вірю», яка передбачає однозначну відповідь «так» чи «ні», дозволяє перевірити рівень «знання».

Упроваджуючи інтерактивні прийоми, проблемні запитання, елементи технології критичного мислення, забезпечуються умови для використання учнями особистого досвіду, формується стійкий пізнавальний інтерес та позитивна мотивація до вивчення географії. Під час засвоєння знань процес розвитку мислення здійснюється шляхом відпрацювання навичок роботи з навчальною літературою, опорним конспектом, таблицями; через побудову чи аналіз діаграм, схем, графіків; розв'язання географічних задач; роботу з географічними картами, картосхемами.

Створена Б. Блумом таксономія рівнів мислення адаптована вчителем до державних програмових вимог щодо навчальних досягнень учнів, їх оцінювання за 12-бальною системою.

Педагогом розроблено дидактичний матеріал з різних тем та розділів

курсу географії відповідно до нового Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти та таксономії Б. Блума.

ГУРТКОВА РОБОТА

Лощонов С.А., Сумський міський центр науково-технічної творчості молоді

Роль педагога у створенні сприятливих умов для самовираження вихованців та формування їх об'єктивної самооцінки (з досвіду роботи) / Узагальнено Воропаєвою І.В. (Протокол науково-методичної ради Інформаційно-методичного центру управління освіти Сумської міської ради № 3 від 20.05.2016 року)

Залучення дітей до технічної творчості засобами трасового моделювання є одним із шляхів задоволення їхніх особистісних потреб; стимулювання прагнення розвинути індивідуальні здібності; розширення обсягу знань, допрофесійної підготовки, змістовної та здорової організації вільного часу.

Трасове моделювання – це не тільки один із видів технічної творчості школярів, спрямований на створення моделей автомобілів, а й один із наймасовіших і найзахоплюючих видів спорту, який сприяє формуванню компетентної особистості в галузі моделювання на основі співтворчості педагога й вихованця. Реалізація зазначеного вище забезпечується системою навчально-виховної роботи в гуртку. Навчання вихованців спортивно-технічного профілю спрямовується на формування технічної ерудиції, стійкого інтересу до світових техніко-технологічних досягнень в обраній галузі, розвиток фантазії, інженерної інтуїції, художньо-дизайнерських навичок, оперативного технічного мислення; удосконалення конструкторської та спортивної майстерності автомобіліста; виховання культури праці.

Головною метою роботи гуртка є створення сприятливих умов для здійснення проектно-технологічної діяльності гуртківців: від творчого задуму до складання моделі та її участі в змаганнях.

Важливу роль відіграє використання комп'ютерних технологій у роботі автотрасового гуртка, особливо під час проведення змагань та об'єктивного суддівства. У спеціально розробленій комп'ютерній програмі закладено хід проведення змагання з трасового моделювання, а саме:

– лап-тайм («найкращий час») – тренування перед змаганнями, у результаті яких відбувається розподіл учасників змагань згідно з отриманими результатами, формування їх по підгрупах без допомоги головного судді;

- комп'ютер запускає увесь процес змагань: чверть фіналу, півфінал, фінал;
- здійснюється підрахунок кіл, пройдених автомоделлю;
- час проходження останнього кола;
- загальний час проходження учасником змагань траси за допомогою автомоделі;
- результати змагань з розподілом місць комп'ютер виводить сам, виключаючи помилки, котрі могла б допустити людина під час підрахунку.

Педагог спрямовує свої зусилля на створення умов для диференціації та індивідуалізації навчання відповідно до творчих здібностей, обдарованості, віку та психофізіологічних особливостей вихованців. Система роботи гуртка «Трасове автомоделювання» передбачає використання різноманітних форм навчально-виховної діяльності.

Поряд із груповими та колективними формами проводиться індивідуальна робота з гуртківцями, що є більш ефективною під час підготовки до змагань з автомоделного спорту, конкурсів, виставок технічної творчості та виконання проектно-технологічних завдань.

З цією метою на заняттях гуртка використовуються різноманітні методи навчання з урахуванням вікових фізіологічних і психологічних особливостей гуртківців: пояснювально-ілюстративні (розповідь, бесіда, пояснення, ілюстрація, дискусія, диспут); наочні (спостереження, демонстраційний експеримент, робота з наочним матеріалом); тренувальні самостійні роботи (розвиток знань, набуття вмінь і навичок використання теоретичних знань у практичній діяльності); метод уведення проблемних ситуацій («Я теж не знаю, давайте подумаймо»).

Зміст навчального матеріалу добирається таким чином, щоб завдання були оригінальними та практичними.

Представлений педагогічний досвід базується на творчому поєднанні традиційних й інноваційних технологій, методах і прийомах роботи, в основі яких лежить співтворчість педагога та гуртківця, що надає можливість кожному вихованцю гуртка формувати об'єктивну самооцінку, підвищити мотивацію до засвоєння теоретичних знань, практичних умінь; досягти позитивних змін у рівні навченості, розвитку творчих навичок, прагненні до пошукової та креативної діяльності; досягти високих результатів у автомоделному спорті.

III. МАТЕРІАЛИ ПЕРЕДОВОГО ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСВІДУ, ЯКІ ВИВЧЕНО, УЗАГАЛЬНЕНО НА ОБЛАСНОМУ РІВНІ ТА СХВАЛЕНО ВЧЕНОЮ РАДОЮ КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ СУМСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

ДОШКІЛЬНЕ ВИХОВАННЯ

**Федоренко Т.О., Конопський дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) № 4 «Сонечко» Конопської міської ради Сумської області
Організація пошуково-дослідницької діяльності з дітьми дошкільного віку в дошкільному навчальному закладі (з досвіду роботи) /
Узагальнено Міщенко Л.Б. (Протокол вченої ради Комунального закладу Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти № 14 від 27.05.2016 року)**

Сучасні підходи до реалізації завдань Базового компонента дошкільної освіти спонукають педагогів дошкільних навчальних закладів модернізувати виховний процес таким чином, щоб дошкільник отримував знання, задовольняючої свої інтереси та уподобання. Головне завдання сучасного дошкільного закладу – створити необхідні умови для гармонійного розвитку вихованців, особистісного зростання дошкільника; підтримати й розвинути у дитині інтерес до самостійних досліджень і відкриттів. Означені завдання здійснює пошуково-дослідницька діяльність, яка посідає одне з провідних місць у переліку форм організації життєдіяльності дошкільників.

Дослідництво має суттєве значення для майбутнього життєвого досвіду та практичної діяльності дошкільників.

Головною метою своєї роботи вихователь вважає формування елементарного екологічного світогляду вихованців, позитивного емоційно-ціннісного ставлення до природного довкілля завдяки організації пошуково-дослідницької діяльності. Педагог дає дітям можливість розкриватися в спілкуванні з однолітками, дорослими, пізнавати різноманітні перетворення з об'єктами, виявляти їхні приховані істотні зв'язки з явищами природи, життєдіяльністю людини, учить аналізувати й самостійно робити висновки.

Орієнтуючись на завдання з різних освітніх ліній Базового компоненту, спланована педагогом пошуково-дослідницька діяльність поглиблює процес розвитку дитини, формує системні знання про навколишній світ, його взаємозв'язки та залежності.

Вихователь, організовуючи дослідження, допомагає дітям усвідомити причинно-наслідкові зв'язки, які важливо виявити під час спостережень. Досліди – це важливий шлях до пізнання. Цінність їх полягає у тому, що,

здійснюючи дослідження, діти не отримують готові знання від педагога, а вчаться самостійно їх здобувати. У своїй роботі педагог дотримується основних принципів та правил:

- від простого – до складного, від знайомого – до незнайомого, спираючись на наявні у дітей знання і досвід;
- доведення експерименту до кінця;
- повторення дослідів для уточнення, поглиблення знань про той чи інший об'єкт чи явище;
- результат досліду;
- виховання дбайливого ставлення до речей, що оточують, до природи з використанням позитивних прикладів поведінки дорослих і малюків.

Під час організації пошуково-дослідницької діяльності вихователь дотримується таких вимог:

- допомагати дітям правильно орієнтуватись у формуванні активності пізнавальних інтересів щодо ознайомлення з довкіллям;
- сприяти формуванню колективної думки, критичної оцінки щодо фактів негативного ставлення чи згубного впливу на природу;
- формувати практичні вміння і навички активної пізнавальної діяльності, моральні якості, які формуються в умовах різних видів діяльності.

Зміст практичної роботи складається з чотирьох блоків, кожен з яких має свої міні-блоки, тематику яких висвітлено у змістовому компоненті пошуково-дослідницької діяльності. Вихователь у своїй роботі використовує такі форми, методи і прийоми: довготривалі спостереження за об'єктами (явищами природи); бесіди з дітьми; розповіді, художні твори; ілюстративний матеріал; дидактичні ігри і вправи; ігрові проблемні ситуації; обстеження; експерименти; досліді; запитання пошукового характеру; фіксація результатів дослідження; традиційні, комплексні та інтегровані заняття.

Пошуково-дослідницька діяльність створює сприятливі умови для розвитку пізнавальних здібностей дітей. Дає можливість брати участь у цікавій та результативній роботі всім дітям; формує успішну, компетентну, комунікабельну, щасливу особистість.

Анотований каталог матеріалів кабінету передового педагогічного досвіду Сумської області (2015 – 2016 н.р.) / Укладачі : І. В. Удовиченко, А. С. Марченко // За ред. І. В. Удовиченко. – Суми : РВВ ОІППО, 2016. – 23 с.

Комп'ютерний набір: Марченко А.С.

Підписано до друку _____. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Ум. друк. арк. 1,08.
Тираж 300 прим. Замовлення № 1012

НВВ СОІППО, вул. Р. Корсакова, 5, м. Суми, 40007
тел./факс: (0542) 33-40-67

